

МЕТОДИКА ТА НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

УДК 81'36:[373.016:811.161.2'243

ТИПИ ГРАМАТИК ТА ЇХНІЙ ЗВ'ЯЗОК ІЗ МЕТОДИКОЮ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Зоряна Мацюк

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра українського прикладного мовознавства,
вул. Університетська, 1, кімн. 233, 79602 Львів, Україна
тел.: (032) 239 43 55
ел. пошта: sora.km@gmail.com*

Розкрито зміст різних типів граматики (академічної, комунікативної, функціональної), охарактеризовано найважливіші академічні та функціональні граматики української мови, простежено їхній зв'язок з методикою викладання української мови як іноземної. На основі аналізу матеріалу підручників та посібників з української мови для іноземців показано практичне застосування результатів академічного та функціонального опису граматичної системи української мови в іншомовній аудиторії.

Ключові слова: типи граматики, академічна граматика, комунікативна граматика, функціональна граматика, методика викладання української мови як іноземної.

DOI <http://dx.doi.org/10.30970/ufl.2018.13.1991>

Постановка проблеми. Питання про роль і місце граматики в процесі навчання мови як іноземної досі вважають дискусійним, тісно пов'язаним з методичними підходами до навчання, способами та методами оволодіння іноземною мовою. Відоме трактування місця граматики в процесі навчання мови як іноземної методиста Л. В. Щерби, який стверджував, що мова складається з граматичних та лексичних правил. Саме ці правила дають нам можливість говорити і розуміти сказане. Формула „граматика вчить говорити” відбиває об'єктивну дійсність [25]. Сучасні дослідники теж переконують, що усвідомлення граматичних явищ, знання можливостей і обмежень відповідних взаємозв'язків у межах мовної системи – це обов'язкова умова швидкого оволодіння іноземною мовою [15 : 36].

Визнання провідної ролі граматики в процесі навчання мови як іноземної передбачає врахування специфіки опису граматичної системи мови з позицій різних типів граматики, які складають лінгвістичну базу методики викладання граматики української мови як іноземної [19; 20].

Мета статті – розкрити зміст окремих типів граматики та простежити їхній зв'язок з методикою викладання української мови як іноземної.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до двох основних підходів до вивчення іноземної мови (граматико-перекладного та функціонально-

комунікативного) важливо мати глибокі знання граматики як цілісної системи взаємопов'язаних граматичних одиниць, а також механізмів їх породження та особливостей функціонування у мовленні. Ці завдання вирішують різні типи граматик, зокрема *академічна (наукова)* та *комунікативна (функціональна)*.

Академічна граMATика займається вивченням формальних особливостей мови, або КОДОМ. Її завдання – цілісний опис структури мови, системи мовних норм та категорій, що визначають будову слів, словосполучень, речень. Академічний опис граматичного ладу мови ґрунтується на текстах різних стилів писемного та усного мовлення.

ГраMATична система сучасної української літературної мови описана в академічних виданнях «Сучасна українська літературна мова. Морфологія» (1969 р.); «Сучасна українська літературна мова. Синтаксис» (1972 р.). Розвиток граматичної думки, узагальнення інноваційних тенденцій в граMATиці української мови привели до появи в останні десятиліття чималої кількості визначних праць, присвячених питанням граматичної теорії та описові граматичної будови української мови [4; 5; 12; 8; 13; 7].

Створено проект нової академічної «ГраMATики сучасної української літературної мови», автором якого є відомий мовознавець І. Р. Вихованець. У ньому концептуальною засадою нової академічної граMATики української мови визнано наскрізну інтерпретацію синтаксичних, морфологічних та словотвірних категорій у їхніх системних ієрархічних взаємозв'язках і співвідношеннях. Вирішальну роль у функціональній спеціалізації граматичних явищ відведено синтаксису, якому підпорядковані категорійна морфологія та словотворення. З огляду на центральну роль синтаксису в ієрархії граматичних підсистем змінено традиційну структуру нової академічної граMATики: перший том синтаксисові як вершинному рівню граматичної системи; другий том – морфології, а третій том – фонології, морфеміці, морфонології та словотворенню [6].

Відомо, що саме синтаксисові відводять провідну роль у практиці навчання іноземної мови. Частина мови функціонує у тих формах, які необхідні для відтворення відношень між предметами, властивостями, діями і які разом з лексичним матеріалом заповнюють речення відповідно до обраної схеми чи моделі. На такому лінгвістичному осмисленні ієрархії мовних одиниць ґрунтується принцип вивчення лексики і морфології на синтаксичній основі, який лежить в основі комунікативної методики навчання мови як іноземної: «Треба пам'ятати, що синтаксис – основа навчання мови, оскільки засоби інших мовних аспектів включаються в мовлення на синтаксичній основі» [9 : 8].

Опис морфологічних класів слів та категорій крізь призму синтаксису лежить в основі сучасної теорії **виткової граMATики** (або 3-виткової, або граMATики 3 кругів), тобто тривірневої граMATики – А1–А2, В1–В2, С1–С2. Особливістю її є виділення трьох типових фреймів: *предметноцентричний* (іменник + дієслово, прикметник, прислівник → речення (моделі простих речень); *акціональний* (дієслово (його валентність)); *асоціативний* (відношення подібності, які ґрунтуються на зближенні концептів у мисленні людини).

Застосування комунікативно-діяльного підходу до вивчення іноземних мов посилює увагу до практичних результатів опису словотвору української мови, який в практичному курсі української мови як іноземної вважають частиною граMATики. Словотвір забезпечує комплексний підхід до оцінки мовних одиниць та явищ, фокусує проблеми синтаксису і морфології, фонетики і морфонології, лексики і

семантики [16]. Дослідники психології мовлення [10] доходять висновку, що слова зберігаються в пам'яті не в повній формі, а у вигляді „решітки фонем” і „решітки морфем”. Отже, мовна здібність – це функціональна система елементів і правил вибору. Оволодіння граматиною мови характеризується не імітацією існуючих зразків, а явищем генералізації, аналізу й узагальнення мовних і мовленнєвих фактів, що пов'язані з прагненням до узагальнень, пошуку аналогій і закономірностей. Аналізуючи взаємозв'язки мовних форм з основними категоріями мислення засобами мови, науковці формулюють поняття «прихованої» граматики, яка відіграє важливу роль у функціонуванні мовних одиниць у мовленні [17].

Аналіз підручників та посібників показав, що завдання, спрямовані на з'ясування особливостей структури слів, пов'язані з граматичним коментарем, наприклад: «Іменники з суфіксами *-ак, -ик, -ок, -очок, -ечок, -инок*, що означають назви істот, завжди мають закінчення *-у (-ю)*» [24 : 157].

Навчання граматичного аспекту мови як іноземної з урахуванням новітніх технологій неможливе без врахування результатів когнітивно-комунікативного підходу до опису мови. На відміну від академічної (наукової) граматики, об'єктом вивчення якої є парадигматичні, синтагматичні ієрархічні співвідношення між одиницями мови, **комунікативна граMATика** – це граMATика мовоутворення та мовосприймання.

У практиці викладання мови як іноземної важливо сформувати у свідомості іноземця уявлення про те, яка граматична форма чи граматична структура найбільш адекватно відображає зміст думки. Отже, ЩО сказано значною мірою залежить від того, ЯК сказано. Вибір мовного знака визначається не стільки принципом сполучуваності, послідовності вживання граматичних форм, але формою комунікації (усна чи письмова) та ситуацією комунікативного акту, наміром мовця, характеристикою адресата, тобто орієнтацією на задоволення комунікативних потреб та досягнення комунікативних намірів. Відповідно до різних психофізіологічних процесів учасників процесу спілкування розрізняють *комунікативну граматику мовця* (система правил подання думок) і *комунікативну граматику слухача* (система правил декодування мови у напрямі від звуків до думки).

Навчання комунікативної граматики передбачає використання лише автентичних матеріалів, що виключає «штучні» приклади та абстрактні мовні ситуації. Лексичний матеріал має бути **знайомий**, щоб нівелювати можливі додаткові труднощі, та **актуальний**, щоб була мотивація для комунікації. Набутий досвід іноземця має вміти реалізувати у всіх видах мовленнєвої діяльності: а) іноземець має *чути* граматичну форму (структуру); б) *впізнавати* її у тексті; в) *відтворювати* в усній чи письмовій формі.

Під час комунікації людина відшукує засоби вираження думки, тобто комунікативний підхід до навчання іноземної мови вимагає розглядати граматичний матеріал з точки зору **форми, змісту, функцій**, тобто у взаємозв'язку *зовнішньої структури, ідеї, способів її реалізації в конкретній ситуації*. Взаємозв'язок функцій і засобів їх вираження теоретично обґрунтував О. Бондарко, який ввів у науковий обіг поняття **функціонально-семантичного поля** як системи різнорівневих одиниць (лексичних, морфологічних, синтаксичних), здатних виконувати ту саму функцію, що ґрунтується на спільності категоріального змісту (*аспектуальність, модальність, стан, персональність, посесивність, міра, локативність, темпоральність* тощо) [2; 3]. З іншого боку, певна функція може бути реалізована різними засобами, а той самий засіб може виконувати різні функції.

З поняттям *функція* (морфологічних, синтаксичних одиниць) пов'язана **функціональна граматики**. Функціональна граматики включається в спільну систему вивчення та опису граматичної будови мови, але на противагу формальній граматиці зорієнтована на проникнення в семантичне багатство граматичної форми, виявлення механізмів її взаємодії з мовним оточенням, яке впливає на особливості реалізації її семантичних відтінків.

Активне опрацювання проблем функціональної граматики має підґрунтям глибинне диференціювання завдань *функціональної морфології* і *функціонального синтаксису*.

Функціональна морфологія встановлює місце і значущість компонентів граматичних категорій у реалізації універсально-типологічних і національно своєрідних смислів, а також визначає інвентар формальної презентації понятійних категорій. Зміст поняття «*функціональний синтаксис*» визначають по-різному залежно від трактування функції основної одиниці синтаксису – речення: а) функцією речення є вказівка на описувану реченням ситуацію, тобто зміст речення відображає позамовну дійсність; б) функцією речення є його роль у тексті; в) функціональним аспектом речення є його актуальне членування, що відображає інформаційне спрямування висловлювання, і стосується розгортання темо-ремних відношень у висловлюванні. Відповідно до трьох функціональних підходів до вивчення речення виділяють три варіанти функціонального синтаксису: 1) семантичний (ситуативний) синтаксис, який вивчає семантику речення з погляду відображення в ньому позамовної дійсності; 2) синтаксис тексту, який спрямований на вивчення ролі речення в тексті; 3) комунікативний синтаксис, об'єктом якого є актуальне членування речення.

У практичних граматиках української мови для іноземців враховано результати опису синтаксичних одиниць у функціонально-комунікативному аспекті.

Опис форм і категорій українського дієслова з фіксацією особливостей їхнього функціонування містить довідник-посібник для іноземних громадян «Українське дієслово» [21]. Кожен із семи розділів посібника, присвячений граматичним дієслівним формам чи категоріям (інфінітив, час, вид дієслова, спосіб дієслова, стан дієслова, дієприкметник, дієприслівник), вміщує підрозділи **Форма** і **Уживання**. Описуючи вживання граматичної форми дієслова, автори деталізують її семантику та конкретизують специфіку функціонування, наприклад: «*Майбутній час дієслів недоконаного виду, як правило, означає процесуальність, регулярність, незавершеність дії, а дієслова доконаного виду передають завершеність, результативність, визначеність дії, яка відбуватиметься в майбутньому*» [21 : 41]; «*Дієслова пасивного стану вживаються, коли треба показати, що об'єкт, на який спрямована дія, перебуває в центрі уваги мовця і стає суб'єктом речення*» [21 : 65].

Комунікативна спрямованість навчання української мови як іноземної, при якій «оволодіння граматику розглядається не як самоціль, а як засіб навчання, підпорядкований комунікативній діяльності – розвитку усного і писемного мовлення» [14 : 4] є методологічною основою навчального посібника «Українська мова як іноземна: граматичний аспект» [14]. Цілком закономірно, що теоретичною основою такого посібника послужили граматики, в яких опис граматичних форм передбачає вказівку на їхнє вживання, а інтерпретацію багатьох синтаксичних явищ подано у світлі функціональної теорії [1; 5]. Подання навчального матеріалу

здійснено на функціональній основі – від типових значень до форм їх вираження в простому і складному реченні. Об'єктом вивчення обрано універсальні поняттєві значення – простір, час, причина-наслідок, мета. Уживання певних лексико-граматичних структур підпорядковане досягненню комунікативного наміру та коректного оформлення власних висловлювань граматичними засобами української мови, напр.:

Вправа 31. *Ви зустріли на вулиці товариша. Поцікавтесь, куди він іде, дайте відповіді на його запитання.*

1. Університет (лекція) – вокзал (зустріти друга).
2. Кіоск (купити газету) – банк (отримати гроші).
3. Кінотеатр (новий фільм) – поліклініка (лікар) [14 : 18].

Виконання практичного завдання спирається на граматичні характеристики відповідної лексики, зокрема дієслів руху відповідної семантики та приєдниково-відмінкових форм іменника.

З теорією функціонального синтаксису пов'язані практичні завдання, вміщені в навчальних посібниках, завданням яких є «удосконалити рівень мовленнєвої компетентності... та подати інформацію про найвідоміші українські культурні пам'ятки світового значення» [18 : 5], напр.:

Вправа 7. *Переробіть речення, змінивши значення так, щоб не було заперечення.*

- 1) Ібн-Хаукаль говорить, що нікому не вдавалося ще там побувати.
- 2) Свого житла артанці ніколи не замикали.
- 3) Подорожній завжди міг увійти в дім, навіть якщо не було господаря.
- 4) Жодна пам'ятка артанської писемності не збереглася [18 : 119].

Завдання до вправи спрямоване на «семантичне моделювання структури події, ситуації як денотата речення» [5 : 114]. Іноземний слухач мусить вміти побачити зв'язок між предметом мовлення й тим, що про він нього говорить, тобто реалізація категорії ствердження / заперечення вимагає усвідомлення мовцем зв'язків між предметами і явищами позамовної дійсності. Відомо, що заперечна модифікація стосується присудка або головного члена односкладних речень. У типових випадках семантику заперечення виражає заперечна частка *не*, яка здебільшого не змінює формально-синтаксичної структури простого речення [5 : 170]. Запропоновані у завданні речення є структурними компонентами навчального тексту «Загадкова Артанія» і їхнє змістове наповнення визначено у тексті. На нашу думку, завдання змінити значення речення є невиправданим, оскільки призводить до порушення зв'язку з денотатом. Окрім того, модифікувати необхідно не лише прості, але й складні речення.

Переважаю автори навчальних посібників з української мови як іноземної орієнтовані на формальний опис одиниць і пропонують студентів теоретичний матеріал про синтаксичні одиниці та синтаксичні зв'язки у словосполученні та реченні, відомості про головні та другорядні члени речення, типи простих і складних речень за різними ознаками, складне синтаксичне ціле, напр.:

Завдання 12. *Знайдіть у реченні складені присудки. Проаналізуйте їхню структуру.*

- 1) День був сонячний, спекотний. 2) Вечір прийшов раптово, неначе його не чекали. 3) Вечірні тіні зробили деревами вищими і густішими. 4) Ніч ставала темнішою [9 : 48].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Досконале теоретичне вивчення граматичних одиниць і явищ української мови з позицій академічної та функціональної граматик відповідає сучасним мовознавчим тенденціям, зміцнює методологічну базу концептуальних засад методики викладання української мови як іноземної, позитивно впливає на процес практичного навчання іноземців української мови та мотивує створення підручників нового типу.

Список використаної літератури

1. *Безпояско О. К.* Граматика української мови. Морфологія: Підручник / О. К. Безпояско, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський. – Київ : Либідь, 1993. – 336 с.
2. *Бондарко А. В.* Принципы функциональной грамматики и вопросы аспектологии. – Ленінград : Наука, 1983. – 208 с.
3. *Бондарко А. В.* Теория морфологических категорий. – Ленінград : Наука, 1976. – 255 с.
4. *Вихованець І. Р.* Граматика української мови / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Грищенко. – Київ : Рад. школа, 1982. — 208 с.
5. *Вихованець І. Р.* Граматика української мови. Синтаксис: Підручник. – Київ : Либідь, 1993. — 368 с.
6. *Вихованець І. Р.* Концепція нової академічної «Граматика сучасної української літературної мови» у 3-х томах // Українська мова. – 2006. – № 3. – С. 41–47.
7. *Вихованець І. Р.* Теоретична морфологія української мови: Академічна граматика української мови / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська; за ред. І. Р. Вихованця. – Київ : Пульсари, 2004. – 398 с.
8. *Вихованець І. Р.* Частина мови в семантико-граматичному аспекті. – Київ : Наук. думка, 1998. – 256 с.
9. *Дідківська Л. П.* Сучасна українська мова. Синтаксис (у двох частинах) : Навч. посіб. для іноземних студентів / Л. П. Дідківська, Г. Д. Швець. – Ч. 1. – Київ : Фенікс, 2014. – 181 с.
10. *Жинкин Н. И.* Речь как проводник информации / Н. И. Жинкин. – Москва : Наука, 1982. – 156 с.
11. *Загнітко А. П.* Основи функціональної морфології української мови: Навч. посіб. / А. П. Загнітко. – Київ : Вища шк., 1991. – 77 с.
12. *Загнітко А. П.* Теоретична граматика української мови: Морфологія / А. П. Загнітко. – Донецьк, 1996. – 437 с.
13. *Загнітко А. П.* Теоретична граматика української мови: Синтаксис / А. П. Загнітко. – Донецьк, 2001. – 662 с.
14. *Зайченко Н.* Українська мова як іноземна: граматичний аспект / Н. Зайченко. – Київ : Освіта України, 2013. – 120 с.
15. *Зірко І. П.* Граматичне вчення О. Потебні у викладанні мови в іноземній аудиторії / І. П. Зірко // Мовні і концептуальні картини світу. – Вип. 33. – 2011. – С. 35–39.
16. *Каспришин З.* Словотвір у курсі української мови як іноземної / Зоряна Каспришин // Актуальні проблеми українського словотвору: зб. статей / за ред. Василя Грешука. – Івано-Франківськ : Плай, 2002. – С. 638–642.
17. *Кацнельсон С. Д.* Типология языка и речевое мышление / С. Д. Кацнельсон. – Ленінград : 1972. – 213 с.

18. Мандрівка Україною: навч. посіб. з української мови як іноземної (рівень В2) / Ірина Ключковська, Олеся Палінська, Ольга Пташник, Оксана Туркевич, Богдан Сиванич, Галина Шміло. – Львів : Дон Боско, 2012. – 152 с.

19. Мацюк З. О. Лінгвістичні основи методики викладання граматики української мови як іноземної / З. О. Мацюк // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. – Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 2007. – Вип. 2. – С. 31–39.

20. Мацюк З. О. Методика викладання граматики української мови як іноземної: програма спецкурсу для студентів філологічного факультету спеціалізації «Українська мова як іноземна» / З. О. Мацюк. – Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 2008. – 33 с.

21. Присяжнюк Н. Українське дієслово. Довідник-посібник для іноземних громадян, які володіють іспанською мовою / Наталія Присяжнюк, Степан Ризванюк. – Київ, 2005. – 166 с.

22. Сучасна українська літературна мова: Морфологія / За заг. ред. І. К. Білодіда. – Київ : Наук. думка, 1969. – 583 с.

23. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / За заг. ред. І. К. Білодіда. – Київ : Наук. думка, 1972. – 515 с.

24. Фролова Т. Д. Українська за 26 днів для тих, хто її не вивчав: Навч. посіб. / Т. Д. Фролова. – Київ : Видавництво А.С.К., 2004. – 304 с.

25. Щерба Л. В. Избранные работы по языкознанию и фонетике. – Т. 1. – Ленинград : Изд-во Ленингр. ун-та, 1958. – 182 с.

References

1. Bezpoiasko O. K. Hramatyka ukrainskoi movy. Morfolohiia: Pidruchnyk / O. K. Bezpoiasko, K. H. Horodenska, V. M. Rusanivskyi. – Kyiv : Lybid, 1993. – 336 s.

2. Bondarko A. V. Printsipy funktsionalnoy grammatiki i voprosy aspektologii. – Leningrad : Nauka. 1983. – 208 s.

3. Bondarko A. V. Teoriya morfologicheskikh kategoriy. – Leningrad : Nauka. 1976. – 255 s.

4. Vykhovanets I. R. Hramatyka ukrainskoi movy / I. R. Vykhovanets, K. H. Horodenska, A. P. Hryshchenko. – Kyiv : Rad. shkola, 1982. — 208 s.

5. Vykhovanets I. R. Hramatyka ukrainskoi movy. Syntaksys: Pidruchnyk. – Kyiv : Lybid, 1993. — 368 s.

6. Vykhovanets I. R. Kontsepsiia novoi akademichnoi «Hramatyky suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy» u 3-kh tomakh // Ukrainska mova. – 2006. – № 3. – S. 41–47.

7. Vykhovanets I. R. Teoretychna morfolohiia ukrainskoi movy: Akademichna hramatyka ukrainskoi movy / I. R. Vykhovanets, K. H. Horodenska; za red. I. R. Vykhovanetsia. – Kyiv : Pulsary, 2004. – 398 s.

8. Vykhovanets I. R. Chastyny movy v semantyko-hramatychnomu aspekti. – Kyiv : Nauk. dumka, 1998. – 256 s.

9. Didkivska L. P. Suchasna ukrainska mova. Syntaksys (u dvokh chastynakh) : Navch. posib. dlia inozemnykh studentiv / L. P. Didkivska, H. D. Shvets. – Ch. 1. – Kyiv : Feniks, 2014. – 181 s.

10. Zhinkin N. I. Rech kak provodnik informatsii / N. I. Zhinkin. – Moskva : Nauka. 1982. – 156 s.

11. *Zahnitko A. P.* Osnovy funktsionalnoi morfolohii ukrainskoi movy: Navch. posib. / A. P. Zahnitko. – Kyiv : Vyshcha shk., 1991. – 77 s.
12. *Zahnitko A. P.* Teoretychna hramatyka ukrainskoi movy: Morfolohiia / A. P. Zahnitko. – Donetsk, 1996. – 437 s.
13. *Zahnitko A. P.* Teoretychna hramatyka ukrainskoi movy: Syntaksys / A. P. Zahnitko. – Donetsk, 2001. – 662 s.
14. *Zaichenko N.* Ukrainska mova yak inozemna: hramatychnyi aspekt / N. Zaichenko. – Kyiv : Osvita Ukrainy, 2013. – 120 s.
15. *Zirko I. P.* Hramatyчне vchennia O. Potebni u vykladanni movy v inozemnii audytorii / I. P. Zirko // Movni i kontseptualni kartyny svitu. – Vyp. 33. – 2011. – S. 35–39.
16. *Kaspryshyn Z.* Slovtvir u kursi ukrainskoi movy yak inozemnoi / Zoriana Kaspryshyn // Aktualni problemy ukrainskoho slovtvoru: zb. statei / za red. Vasyliia Greshchuka. – Ivano-Frankivsk : Plai, 2002. – S. 638–642.
17. *Katsnelson S. D.* Typolohiia yazyka u rechevoe myshlenye / S. D. Katsnelson. – Leningrad : 1972. – 213 s.
18. Mandrivka Ukrainoiu: navch. posib. z ukrainskoi movy yak inozemnoi (riven V2) / Iryna Kliuchkovska, Olesia Palinska, Olha Ptashnyk, Oksana Turkevych, Bohdan Syvanych, Halyna Shmilo. – Lviv : Don Bosko, 2012. – 152 s.
19. *Matsiuk Z. O.* Linhvistychni osnovy metodyky vykladannia hramatyky ukrain-skoi movy yak inozemnoi / Z. O. Matsiuk // Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi : zb. nauk. prats. – Lviv : Vyd-vo Lviv. un-tu, 2007. – Vyp. 2. – S. 31–39.
20. *Matsiuk Z. O.* Metodyka vykladannia hramatyky ukrainskoi movy yak inozemnoi: prohrama spetskursu dlia studentiv filolohichnoho fakultetu spetsializatsii «Ukrainska mova yak inozemna» / Z. O. Matsiuk. – Lviv : Vyd-vo Lviv. un-tu, 2008. – 33 s.
21. *Prysiashniuk N.* Ukrainske diieslovo. Dovidnyk-posibnyk dlia inozemnykh hromadian, yaki volodiut ispanskoiu movoiu / Nataliia Prysiashniuk, Stepan Ryzvaniuk. – Kyiv, 2005. – 166 s.
22. Suchasna ukrainska literaturna mova: Morfolohiia / Za zah. red. I. K. Bilodi-da. – Kyiv : Nauk. dumka, 1969. – 583 s.
23. Suchasna ukrainska literaturna mova: Syntaksys / Za zah. red. I. K. Bilodi-da. – Kyiv : Nauk. dumka, 1972. – 515 s.
24. *Frolova T.D.* Ukrainska za 26 dnev dlia tykh, khto yii ne vyvchav: Navch. posib. / T. D. Frolova. – Kyiv : Vydavnytstvo A.S.K., 2004. – 304 s.
25. *Shcherba L. V.* Izbrannyye raboty po yazykoznaniiu i fonetike. – T. 1. – Leningrad : Izd-vo Leningr. un-ta. 1958. – 182 s.

Стаття надійшла до редакції 25.05.2017

доопрацьована 25.06.2017

прийнята до друку 04.09.2017

TYPES OF GRAMMAR BOOKS AND THEIR RELATION TO THE METHODOLOGY OF TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Zoriana Matsiuk

*Lviv Ivan Franko National University
Department of Applied Linguistics,
1 Universitetska St., room 233, 79000 Lviv, Ukraine
tel.: (032) 239 43 55
e-mail: sora.km@gmail.com*

Recognizing the leading role of grammar in the process of teaching a foreign language involves taking into account the specifics of describing language grammatical system from the standpoint of different grammar types, which constitute the linguistic framework of the methodology of teaching the grammar of the Ukrainian language as a foreign language.

According to two main approaches to studying a foreign language (grammatical-translational and functional-communicative), it is important to have deep knowledge of grammar as an integral system of interrelated grammatical units, as well as mechanisms of their generation and peculiar features of functioning in speech. These tasks are addressed by different types of grammar, in particular **academic (scientific)** and **communicative (functional)** ones.

Academic grammar provides a holistic description of language structure, a system of language norms and categories that determine the structure of words, phrases, and sentences. The communicative approach to teaching a foreign language and the methodological principle of studying vocabulary and morphology on a syntactic basis requires examining grammatical material in terms of **form, content, and functions**. **Functional grammar**, therefore, focuses on penetrating into the semantic richness of grammatical form and identifying the mechanisms of its interaction with the linguistic environment.

Textbooks and manuals of Ukrainian as a foreign language have been devised taking into consideration the results of describing the grammatical structure of the Ukrainian language from the standpoint of both academic and functional grammar.

Key words: academic grammar, functional grammar, methodology of teaching the grammar of the Ukrainian language as a foreign language.